
LAKÓPARKNEVEK

A névtan vizsgálandó területei közül talán azok kecsegtetnek a leglátványosabb eredményekkel, összefüggések feltárásának lehetőségével, művelődéstörténeti adalékokkal és tanulságokkal, a gondolkodás és elnevező szándék (vagyis a névteremtés) rejtett útjainak felderítésével, amelyekben az átmenetiség, a nem tiszta kategóriák összevetése történik. Nem véletlenül írja KIEFER FERENC, hogy a szemantikust a tulajdonnév problematikájából elsősorban a köznevesülés, vagyis az átmenetiség kérdése érdekli (KIEFER é. n. 163). A lakóparknevek vizsgálata erre szolgálhat jó példával: helynévjelleg, intézménynévjelleg és márkanévre emlékeztető tulajdonságok egyaránt felsejlenek, ha egy-egy lakóparknevet hallunk.

A lakópark mint településfajta az utóbbi tízegy-hány év terméke. Olyannyira új, hogy sem településjellemzői nem rögzültek egyértelműen (területe az egyes háztól a kertvárosig terjedhet), sem elnevezésének helyesírása (a jelen tanulmányban hozott példák helyesírása is a gyűjtött írásos anyag „talált” helyesírását követi, nem egységesít). Esetükben „célszerű a különírást alkalmazni”, ajánlja LACZKÓ KRISZTINA és MÁRTONFI ATTILA (2005: 221).

Nyelvi szerkezetét tekintve a *lakópark* párhuzamba állítható a *lakótelep*-pel. Ám míg egy lakótelepen élni nem különösebben elegáns, addig a lakópark megadja az ott élőknek az exkluzivitás, a kiválasztottság eleganciáját és biztonságát (vagy legalábbis ennek az érzését). Mi okozza a különbséget? Ha *-telep* utótagú szóösszetételeket keresgélünk az ÉKsz.-ben (2003²), ilyeneket találunk: *szemételep*, *fatelep*, *sintértelep*, *villanytelep*, *gyártelep*, *méntelep*, *ipartelep*, *vásártelep*. Ebben a kevésbé humanizált környezetben bukkan fel a *lakótelep* mint a már meglevő *-telep* utótagú helynevek mintájára gyártott szóösszetétel. (Érdemes itt egy pillantást vetni az 1913-as helységnévtár *-telep* összetételű helyneveire. A több mint 800 idevágó adatban alig-alig találunk esztétikailag is kellemes szóhangulatra törekvő, azt felidézni kívánó neveket. E telepek névadó tényezője a hely, a környezet, a tulajdonos, a létesítő, a funkció; pl. *Jajvölgytelep*, *Feketevágtelep*, *Schwaercztelep*, *Róheimtelep*, *Klotildtelep*, *Istvántelep*, *Államikőbányatelep*, *Hungária Gyártelep*. A kellemes lakóhely képzetét mindössze egy *Széptelep*, két *Ligettelep* és egy *Harmónia Nyaralótelep* idézi fel. Még az öt *fürdőtelep* meghatározó eleme is csak a helyre, illetőleg a funkcióra utal; vö. HAJDÚ 2007: 260–7.)

Mi jut eszünkbe a *lakótelep*-ről? Sokemeletes házakban élő, egymást alig ismerő, rácsos ajtók mögé zárkózó emberek. Kényszerű együttlét, „társasházi közös tulajdon”. Összefirkált liftek, sivár műanyag a lépcsőn, falon, padlón; falba verhetetlen szögek. Rossz hőszigetelés, nyáron izzadság, télen átfűthetetlen falak. „Maszek módon” beépített erkélyek, üvöltő zene a szomszéd lakásból. Szél fújta nejlonzacsok, kóborló kamaszok, éjszakánként a parkolóban szirénázó autók. Mit üzen ezzel szemben a *park*? Zöldet, gondozott füvet, fákat, virágokat, ligetes szellősséget. Körülkerített biztonságot, ápoltságot, kertészt, esetleg parkőrt is. Üzeni a kert varázsát, nyugalomát, a pihenést, az emberhez méltó környezetet. Egy humanizált környezetet. A *lakópark* mindehhez hozzáteszi a pénzért elérhető komfortot, a magasabb életnívót. Ki ne vágyna erre?

A név mitikus, „transzlogikus” (VÁRNAI 2005) jellege magában hordozza, hogy a településnevek, illetőleg a településrésznevek összekötődnek az ott lakókkal mind az ott lakók saját világfelfogásában, mind a külső szemlélőkében. Ezzel függenek össze a településnév-változtatási (KISS 1999: 210–3) és részben az utcanév-változtatási (pl. VADAS 1993) törekvések is. A személyekről elnevezett utcák többnyire semlegesek, csak kevés stigmatizált, egy rendszerváltozás esetén feltétlenül cserélendő van közöttük. De amíg a személynévvel elnevezett utca neve többnyire csak címke, addig az átlátszó etimológiájú szónévvel jelölté több ennél: a környezeti harmónia életerzése szempontjából nem közömbös, hogy valaki az *Európa sétány*-on lakik, vagy a *Homokbánya út*-on. S ha már az utca sem közömbös, ugyan ki választana szívesen lakást a *Gyilkosvölgyi telep*-en, a *Koplatótelep*-en vagy a *Vargastelep*-en (pedig ezek valódi, az 1913-as térképen is szereplő lakott helyek nevei; vö. HAJDÚ 2007: 263, 265–6).

A lakóparkok nevei egyértelműen helynevek: félreérthetetlenül egy adott földrajzi objektumra vonatkoznak. Ugyanakkor viszont számos olyan vonás található bennük, amely a márkanevekre emlékeztet. A márkanevéről LACZKÓ és MÁRTONFI a következőket írja: viszonylag újak, funkciójuk a termék identifikálásán kívül a fogyasztó tájékoztatása és befolyásolása, lehetnek az áru készítésének helyére, jellemzőire utaló emlékeztető nevek, de lehetnek fantázianevek is, amelyek kiemelik a termék egy-egy tulajdonságát, továbbá különösen gyakoriak köztük az idegen elnevezések (LACZKÓ–MÁRTONFI 2005: 221–2). A lakóparknév egyik fontos (ha nem a legfontosabb) tulajdonsága, hogy árut kínál vele az építető vállalkozó. Ahhoz viszont, hogy az áru elkeljen, vonzóknak kell lennie. Vonzó pedig akkor lesz, ha a helyre utaló szónév köznévi jelentése is kellemes képzeteket idéz fel. E kíváncsi jelenlétére KÖRÖS ERZSÉBET egy megtörtént esetet mesél el a győri népesség-nyilvántartó hivatal gyakorlatából: a hajdani vagongyár területén épülő lakópark utcaelnevezéseinek megállapítása során az építető vállalkozó nem fogadta el az egykori ipartelepre emlékeztető, a hivatal által ajánlott *Öntöde utcá*-t, helyette a *Tátika utcá*-t, az *Amarillisz-kert*-et és a *Tulipán ház*-at kívánta. Indoklása szerint e nevek jobb hangzása segít a lakások eladásában (KÖRÖS 2007); a lakópark neve ennek a kíváncsi igyekszik megfelelni. Ez a megfelelési törekvés számos esetben már a nevetségesség határát súrolja, a folyamatosan ösztönző újítás, a régire való rálicitalás kényszere hozza létre a lakópark után a *lakóliget*-et, majd a *lakókert*-et, sőt a *villapark*-ot (vö. BERTÓK 2006).

Ha a lakóparknevek nyelvi szerkezetét vizsgáljuk (az adatokat a lakopark.lap.hu 2008. 02. 04. alapján közlöm, csak a budapesti névanyag figyelembevételével), azt találjuk, hogy zömében egyrészes nevek, hiszen ha több szóból állnak is, a névrészben levő névelem csupán a névrész alkatrésze, szemantikai-funkcionális többletet nem hordoz, pl. *Magdolna Ház*, *Margaréta udvar*, *Royal Residence*, *Lőrincliget*, *Napfürdő Otthonpark*. A névelemek között többnyire azonban megállapíthatunk egy alapelemet, mely az objektum jellegét nevezi meg: *lakópark*, *ház*, *park*, *lakókert*, *villapark*, *liget*, *tóváros*, *udvar*, *parkváros*, *apartman- és üzletház*, *sétány*, *rezidenciák*, *villaházak*, *teraszház*, *apartmanok*, *torony*, *villakert*, *domb*, *lakópart*, *kert*, *városközpont*, *udvarház*, *apartmanház*, *passzázsház* stb. Ez az alapelem gyakran angol, esetleg olasz: *residence*, *residences*, *plaza*, *terrace*, *palace*, *gardens*, *riverside*, *riverloft*, *loft(s)*, *casa*, *palazzo*.

Már a fent említett alaphelyzetű névelemek is az áru csáberejét sugallták, még inkább ezt hivatottak erősíteni a név további alkotóelemei. Ezekben az elemekben konnotatív módon utalást találhatunk a környezetre (az *Adriaház* például Zuglóban, az *Adria sétányon*

található, az *Angyal Residence* a IX. kerületben az Angyal utcában, a *Balázs Házak* szintén a IX. kerületben, a Balázs Béla utcában), de ez a környezetre való utalás gyakran csak a térképi keresés után válik nyilvánvalóvá. A névvel (árúval) gyakran csak hirdetési újságban találkozó olvasó, lakásvásárló számára az *Adriá*-ról hallva vagy olvasva először valószínűleg a tenger képzete jelenik meg, az *Angyal*-ról valami égi fenségesség (abszolút pozitív), a *Balázs*-ról pedig a divatkeresztnév jól csengő hangzása, s nem a Balázs Béla utca. A helyre való utalás leginkább akkor jelenik meg hangsúlyozottan, ha az a hely budapesti viszonylatban magas presztízsű: *Aquincum villaházak*, *Felvinci utcai Apartmanok*, *Hunyad-órom Lakókert*, *Hűvösvölgy Lakókert*. Eladási taktika irányít, s ahol se a környezet, se annak névanyaga nem túlságosan elegáns, ott jelennek meg a fantázianevek: mennyivel jobban cseng az *Árpád ház*, mint a *Teve utca*, a *Beatrix-Ház* (!), mint a *Zsinór utca*! A fantázianevek egy további sorozatában pedig a helyre való utalás még áttételesen sem jelentkezik, a név csupán azonosító címke; ha nem a lakóparknevek között lenne feltüntetve, bármi másnak is vélhetnénk: *Forest Hill Natura*, *City Center Park*, *Laurus*, *Jazz Loft*, *Hermina Happy Land*, *Izabella Kert*, *Liliom Domb*, *Rivus*, *Selyemakác*, *Sun Palace*, *Maxima*.

A lakóparknevek gyakran igen ötletesek: a közszó és a tulajdonnév oda-vissza játéka jelenik meg bennük. Alapkívánalom, hogy az élet napos oldalát hangsúlyozzák, s ezt a köznévi jelentésnek a tulajdonnévben való átszűrődésével tudják elérni. Asszociálhatunk velük **színekre**: *Aranyszarvas*, *Golden Grape*, *Borostyán*, *Via Verde*, *Zöldliget*; **évszakokra**: a tavaszra és a nyárra, s ami ezzel együtt jár, a **melegre** is: *Narancsliget*, *Fecske Ház*, *Costa del Sol*, *Hársfa Udvar*, *Lepke Lakókert*, *Liliom Domb*, *Sun Palace*, *Napliget*, *Napfürdő Otthonpark*. A meleggel összefügghet a **mediterrán életérzés**: *Ibiza*, *Mandarin Kert*, *Reneszánsz Ház*, *Magnólia*, *Mediterrán*, *Orient Apartmanház*, *Toscana Kert*, *Zaragoza Kert*; ezt az érzést választékos, kellemes és egzotikus, ritka **növények** is sugározhatják: *Rózsa Udvar*, *Cédrus Ház*, *Platán Liget*, *Selyemakác*, *Jázmín Apartmanház*, *Menthapark*, *Kamilla Kert*, *Ciprus Ház*, *Orchidea Liget*. A **kellemességet** bizonyos közszók is hordozhatják: *Harmat Lakókert*, *Harmatház*, *Harmóniapark*, *Horizont Ház*, *Koszorú Ház*, *Sirály Ház*, *Vitorla Ház*. A kellemesség fokozódhat a **pompa** irányába: *Bellevue Residence*, *Corvinus Palace*, *Éden Villapark*, *Királylakai Villakert*, *President terasz*, *Palazzo Dorottya*, *Royal Gardens*, *Royal Residence*, *Sissy Lakópark*. A pompához járuló **fiatalosság**, **nagyvárosi életérzés** (központi helyzet) mutatkozik meg a következőkben: *Avenue Gardens* (az Andrássy úton), *Central Park*, *Central Residences*, *City Center Park*, *Garayplaza*, *Hermina Happy Land*, *Metropolis Ház*, *Passázsház*, *Jazz Loft*, *River Loft*, *Riverside*, *Dunapest Rezidenciák*. (E felsorolás nem kíván kimerítő szemantikai rendszerezés lenni, inkább csak rácsodálkozás a névadásban rejlő praktikákra. Eklektikusságát a névanyagban rejlő sokszínűség motiválja.)

A lakóparkok elnevezéseiben a névteremtés sajátos esetét figyelhetjük meg: helynevet teremt az, aki értékesíteni akar, mintegy ajánlva és elébe menve az elvárásoknak, de ugyanakkor diktálva is az elvárásokat. Hasonló ez az attitűd a magyar televíziós sorozatok szövegeihez, amelyekben a szleng használata egyszerre mintakövető és mintaadó is. A lakóparkok helynévteremtései kísérletek: tudok olyan félig megépített lakóparkról a lakóhelyemen, amelynek kiváló csengésű nevet adtak, ám a felépített épületek a gyenge esztétikai kivitelezés és a silány minőség miatt eladhatatlanná váltak, s így a név sem él. A lakóparkok elnevezéseiben azok a kívánalmak, preferenciák, értékek jelennek meg, amelyek napjaink fogyasztó állampolgárát célozzák meg, és a média folyamatos ajánlásával

alakítják e fogyasztó tömeget tudatilag egységes masszává: ezek a fiatalság, gazdagság, exkluzivitás, könnyedség, csillogás. Az árut ugyanis el kell adni, s ahhoz, hogy elkeljen, ki kell aknázni a nyelv minden lehetőségét, a névteremtést is.

Hivatkozott irodalom

- BERTÓK LÁSZLÓ 2006. Mennyországliget otthonpark. *Hétközlap. Galgamácsa, Kisnémedi, Őrbottyán, Püspökszilágy, Vácegres, Váchartyán és Váckisújfalu lapja*. 2006. április 18. 3.
- HAJDÚ MIHÁLY 2007. *Az 1913. évi helységnévtár névvégmutató szótára*. Budapest.
- KIEFER FERENC é. n. *Jelentésmélet*. Budapest.
- KISS LAJOS 1999. *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében*. Piliscsaba.
- KÖRÖS ERZSÉBET 2007. *A győri utcanevek elnevezésének gyakorlata a rendszerváltozás óta*. In: A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24. Megjelenés előtt.
- LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA 2005. *Helyesírás*. Budapest.
- VADAS FERENC 1993. A tolnai utcanevek (rendszer)változása. *Névtani Értesítő* 15: 305–8.
- VÁRNAI JUDIT SZILVIA 2005. *Bárhogy nevezzük... A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben*. Budapest.

HEGEDŰS ATTILA

ATTILA HEGEDŰS: Names of housing subdivisions

Names of housing subdivisions are considered in this paper as transitional names sharing characteristics with prototypical place names, names of institutions and trade names: apart from identifying a place, their basic function is to inform and influence potential customers. This influence can more easily be exerted if the appellative meanings of the names identifying the housing subdivisions evoke pleasant concepts. The requirements, preferences and values expressed in the names of housing subdivisions (e.g. youth, wealth, exclusivity, elegance, glamour) aim at today's citizen consumers, whose consciousness is unified in this respect by the media. Housing subdivisions must be sold, and to achieve this all possibilities, including name formation, offered by the language have to be exploited.